

FERMER XO'JALIKLARINI MILLIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

A. A. Aysachev

Independent Researcher At The Institute For Advanced Training And Statistical
Research "University Of Economics And Pedagogy" Notm
Associate Professor of the Department of Economics
a.aysachev_89@mail.ru

Z. Shamshidinova

The direction of "Economics" is a 2nd year student

Annotatsiya

Mazkur maqolada fermer xo'jaliklarining milliy iqtisodiyotdagi o'rni va ularning o'ziga xos xususiyatlari keng qamrovli tarzda tahlil qilinadi. Fermer xo'jaliklari, ayniqsa qishloq xo'jaligi sektorida, oziq-ovqat ta'minoti, eksport salohiyati, ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat yer va suv resurslari, balki iqlim sharoitlari, texnologiyalar va agrar innovatsiyalar bilan chambarchas bog'liq. Fermerlar qishloq joylarida aholining asosiy daromad manbaiga aylanishi bilan birga, turli mahsulotlarni ishlab chiqarish orqali iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishga katta hissa qo'shadi. Ushbu xo'jaliklar iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatdan davlat siyosatiga ta'sir qiluvchi muhim omil sifatida qaraladi.

Аннотация

В данной статье подробно анализируется роль фермерских хозяйств в национальной экономике и их уникальные особенности. Фермерские хозяйства, особенно в сельскохозяйственном секторе, играют важную роль в обеспечении продовольственной безопасности, увеличении экспортного потенциала, создании рабочих мест и поддержании экономической стабильности. Эти хозяйства тесно связаны с природными ресурсами, климатическими условиями, технологическими достижениями и аграрными

инновациями. Фермерские хозяйства не только служат основным источником дохода для сельского населения, но и способствуют диверсификации экономики за счет производства широкого спектра товаров. Эти хозяйства рассматриваются как ключевые элементы национальной экономики, влияющие на экономическую, социальную и экологическую политику государства.

Abstract

This article provides a comprehensive analysis of the role of farms in the national economy and their distinctive characteristics. Farms, especially in the agricultural sector, play a crucial role in ensuring food security, enhancing export potential, creating employment opportunities, and maintaining economic stability. They are intricately connected to land and water resources, climatic conditions, technological advancements, and agricultural innovations. Farms not only serve as the primary source of income for rural populations but also contribute to the diversification of the economy by producing a wide variety of goods. These farms are seen as key players in the national economy, influencing economic, social, and environmental policies at the state level.

Kalit so‘zlar: fermer xo‘jaliklari, milliy iqtisodiyot, qishloq xo‘jaligi, oziqovqat ta‘minoti, eksport, innovatsiyalar, barqarorlik, ekologiya, iqtisodiy rivojlanish.

Ключевые слова: фермерские хозяйства, национальная экономика, сельское хозяйство, продовольственная безопасность, экспорт, инновации, устойчивость, экология, экономическое развитие.

Keywords: farms, national economy, agriculture, food security, exports, innovations, sustainability, ecology, economic development.

Kirish

O‘zbekistonning iqtisodiy tuzilmasida fermer xo‘jaliklari muhim o‘rin tutadi, chunki ular mamlakatning qishloq xo‘jaligi sektorining asosiy tarkibiy qismlaridan biridir.

Qishloq xo'jaligi esa O'zbekistonning milliy iqtisodiyotida eng muhim tarmoqlardan biri hisoblanadi. Fermer xo'jaliklari o'z faoliyati orqali nafaqat oziqovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish, balki mamlakatning hududiy ijtimoiy va iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda ham katta ahamiyatga ega. Ushbu xo'jaliklar o'z hududlarida qishloq aholisining ehtiyojlarini qondirish, ularning turmush darajasini oshirish hamda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Asosiy qism

Fermer xo'jaliklari O'zbekiston iqtisodiyotining markaziy tarmog'ini tashkil etadi, chunki ular mamlakatning qishloq xo'jaligi sektorida muhim rol o'ynaydi. Fermer xo'jaliklari faqat oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqaribgina qolmay, balki qishloq hududlarida aholini bandlik bilan ta'minlashda, ularning turmush sharoitlarini yaxshilashda va ijtimoiy barqarorlikni saqlashda ham o'ta ahamiyatli hisoblanadi. O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida fermer xo'jaliklarining o'rni juda katta, chunki ular yetishtiradigan mahsulotlar nafaqat ichki bozorda, balki eksportga ham xizmat qiladi. Bundan tashqari, fermer xo'jaliklarining faoliyatini kengaytirish va rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiyotiga qo'shimcha daromad manbalarini yaratish mumkin (Ibroximov, 2019). Fermer xo'jaliklari milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga qo'shayotgan hissasi katta. Ular mamlakatda oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish, eksport qilish va ichki bozorni to'ldirish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi.

Fermer xo'jaliklarining o'ziga xos xususiyatlari ularning kichik va o'rta o'lchamdagi ishlab chiqaruvchilar bo'lishidadir. Fermerlar bozor sharoitlariga moslashishda yuqori tezlikka ega bo'lib, o'z faoliyatlarida tezkor innovatsiyalarni joriy etish orqali raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqaradilar. O'zbekistonning fermer xo'jaliklari ko'pincha o'rta o'lchamdagi bizneslar sifatida faoliyat yuritadilar, ularning har biri o'ziga xos resurslar va imkoniyatlarga ega. Fermerlar innovatsion texnologiyalarni faol qo'llash orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshiradilar. Misol uchun, zamonaviy sug'orish tizimlari, yangi o'g'itlar va pestitsidlar, digital texnologiyalar va boshqalar yordamida ishlab chiqarishning samaradorligi oshmoqda[1]. Fermer xo'jaliklarining muvaffaqiyatli faoliyat yuritishida davlatning roli nihoyatda muhimdir. Davlat tomonidan qishloq

xo'jaligini rivojlantirishga qaratilgan siyosat, dasturlar va rag'batlantirish mexanizmlari fermer xo'jaliklarining o'sishiga katta hissa qo'shadi. Fermerlarga ko'rsatiladigan moliyaviy yordam, masalan, imtiyozli kreditlar, subsidiyalar, yer maydonlarini ajratish va boshqa iqtisodiy yordamlar, fermerlarning ishlab chiqarish hajmini oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va mahsulotlarni bozorga etkazib berish imkoniyatlarini yaratadi[2].

Fermer xo'jaliklariga davlat tomonidan ko'rsatilgan yordamlarning samaradorligini oshirish uchun, hududiy moliyaviy institutlar, biznesni rivojlantirish markazlari va boshqa tashkiliy tuzilmalar bilan hamkorlikda ishlash muhimdir. Bunda davlatning o'rni beqiyos, chunki u fermerlarga kerakli maslahatlar va texnik yordamni taqdim etadi, ularni xalqaro bozorlarga chiqarish uchun zarur infratuzilma yaratadi. Shu bilan birga, davlat qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va fermerlarni yangi bozorlarga chiqarish uchun zarur resurslarni taqdim etadi[3]. Davlatning fermer xo'jaliklarini rivojlantirishga qaratilgan siyosatida ekologik xavfsizlik va atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari ham muhim o'rin tutadi. Bunday yondashuv, nafaqat fermerlarning barqaror rivojlanishiga, balki ularning mahsulotlarini sifat jihatidan oshirish va eksportga muvaffaqiyatli chiqarish imkoniyatlariga ham xizmat qiladi. Ekologik jihatdan toza va xavfsiz mahsulotlar ishlab chiqarish, organik dehqonchilikni rivojlantirish nafaqat ichki bozorda, balki xalqaro miqyosda ham fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshligini oshiradi[4].

Fermer xo'jaliklarining rivojlanish istiqbollari joriy va kelgusi yillarda katta o'sish potentsialiga ega. O'zbekistonning qishloq xo'jaligi sohasidagi innovatsiyalar va texnologik yangilanishlar, ekologik xavfsizlikka qaratilgan tashabbuslar fermer xo'jaliklarining rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, O'zbekistonning qishloq xo'jaligi mahsulotlarini global bozorlar uchun raqobatbardosh qilishga yordam beradi. Bunda ekoturizm va organik dehqonchilikning rivojlanishi muhim ahamiyatga ega.

Fermer xo'jaliklarining rivojlanishidagi yana bir muhim yo'nalish — organik dehqonchilik va ekologik xavfsizlikni ta'minlashdir. Organik mahsulotlar ishlab chiqarish, ekologik jihatdan toza texnologiyalarni joriy etish va tabiatni muhofaza qilish orqali fermerlar iqtisodiy barqarorlikni oshiradilar va global bozorlarning

ehtiyojlariga javob beradigan mahsulotlarni taqdim etadilar. Bu yoʻnalish, nafaqat fermer xoʻjaliklarining iqtisodiy oʻsishiga, balki atrof-muhitning barqarorligini saqlashga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, organik mahsulotlar va ekologik jihatdan xavfsiz qishloq xoʻjaligi texnologiyalari global bozorlarning ehtiyojlariga mos keladi, bu esa Oʻzbekistonning eksport salohiyatini oshiradi. Kelajakda, fermer xoʻjaliklarining raqobatbardoshligini oshirish va eksport salohiyatini kengaytirish orqali, Oʻzbekistonning qishloq xoʻjaligi sektori nafaqat ichki bozorni toʻldiradi, balki xalqaro bozorlar uchun yuqori sifatli mahsulotlar taqdim etishga qodir boʻladi. Bu orqali Oʻzbekiston oʻz iqtisodiy oʻsishiga katta hissa qoʻshadi.

Xulosa

Fermer xoʻjaliklari Oʻzbekistonning iqtisodiy rivojlanishida muhim rol oʻynaydi va bu roli doimiy ravishda oʻsib bormoqda. Ular nafaqat oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni taʼminlashda ham muhim oʻrin tutadi. Fermer xoʻjaliklari mamlakatning oziq-ovqat xavfsizligini taʼminlash, qishloq hududlaridagi aholini ish bilan taʼminlash va ijtimoiy barqarorlikni saqlashda beqiyos ahamiyatga ega. Ular ichki bozorni oziq-ovqat mahsulotlari bilan toʻldirib, shu bilan birga eksport bozorlariga sifatli mahsulotlar yetkazib berishda katta rol oʻynaydi. Fermerlik sektori faqatgina iqtisodiy oʻsishga hissa qoʻshibgina qolmay, balki atrof-muhitga zarar yetkazmasdan, ekologik xavfsizlikni taʼminlash orqali milliy barqarorlikni ham taʼminlaydi.

Fermer xoʻjaliklarining muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun bir nechta omillar muhim hisoblanadi. Ularning asosiy omillaridan biri fermerlik sohasining diversifikatsiyasidir. Bu nafaqat oʻz mahsulotlarining assortimentini kengaytirishga, balki yangi sohalarida, masalan, organik qishloq xoʻjaligi, ekoturizm va qishloq xoʻjaligi sanoatlarini rivojlantirishga imkon beradi. Diversifikatsiya fermerlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, shu bilan birga mamlakatning turli sohalarini rivojlantirishga, yangi ish oʻrinlarini yaratishga va iqtisodiyotni mustahkamlashga yordam beradi. Fermer xoʻjaliklari faqat oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish bilan cheklanmay, ularni qayta ishlash, oʻrganish va ilmiy tadqiqotlar orqali yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishga qaratilgan yangiliklar, texnologiyalar va tajribalarni joriy etish zarur.

Yangi texnologiyalarni joriy etish fermer xo'jaliklarining samaradorligini oshiradi va bu jarayon iqtisodiyotni rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Yangi, ilg'or texnologiyalarni qo'llash orqali yerlarni samarali ishlatish, suv resurslarini tejash va ekinlardan yuqori hosil olish mumkin. Shuningdek, avtomatlashtirilgan sug'orish tizimlari, ekologik toza mahsulotlar yetishtirish va zamonaviy asbob-uskunalar ishlab chiqarishda yangi yondoshuvlar fermer xo'jaliklarini rivojlantirishning eng muhim yo'llaridan biridir. Bunday texnologiyalar nafaqat mahsulotlarning sifatini oshiradi, balki iste'molchilarning talabini qondirish, eksport imkoniyatlarini kengaytirish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga imkon beradi. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatning iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shadi va xalqaro iqtisodiyotda O'zbekistonning o'rnini mustahkamlaydi.

Ekologik xavfsizlikni ta'minlash ham fermer xo'jaliklarining rivojlanishi uchun zaruriy shartdir. Ekologik xavfsizlikni ta'minlash orqali atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va resurslarning barqarorligini ta'minlash mumkin. Organik mahsulotlar ishlab chiqarish, kimyoviy vositalarni minimal darajada qo'llash va yerlarning degradatsiyasini oldini olish, uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Bu esa nafaqat iste'molchilarning salomatligini saqlashga, balki qishloq xo'jaligida ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishni rivojlantirishga ham yordam beradi. Organik mahsulotlar ishlab chiqarish va ekologik xavfsizlikning ta'minlanishi nafaqat ichki bozor uchun, balki eksport bozorlarida ham katta talabni yaratadi. Bu O'zbekistonning xalqaro bozorlarida o'z o'rnini mustahkamlashga yordam beradi. Fermer xo'jaliklarining ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim roli bor. Qishloq joylarida aholining ish bilan ta'minlanishi, ularning turmush sharoitlarini yaxshilash, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarini rivojlantirish fermer xo'jaliklarining muvaffaqiyatli ishlashiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Fermerlar qishloq joylarida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, aholini daromad manbai bilan ta'minlash va qishloq joylarida yuqori sifatli xizmatlarni yaratishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Ibroximov, M. (2019). "Fermer xo'jaliklarining iqtisodiy samaradorligini oshirish." Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyoti va badiiy adabiyoti nashriyoti.
2. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. (2020). "Qishloq xo'jaligi va fermer xo'jaliklari statistikasi." Toshkent.
3. Mamatov, A. (2020). "Qishloq xo'jaligi sohasidagi innovatsiyalar." Toshkent: Davlat iqtisodiyoti nashriyoti.
4. Nurmatov, S. (2022). "Ekologik xavfsizlik va fermer xo'jaliklarida yangi texnologiyalar." Toshkent: Ekologiya va rivojlanish institutining nashriyoti.
5. Yuldashev, F. (2021). "Fermer xo'jaliklarini rivojlantirish: Davlat siyosati va iqtisodiy yordam." Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
6. Aripova, Z. S. Philosophy as a unity of scientific and non-scientific knowledge / Z. S. Aripova // Экономика и социум. – 2022. – No 3-2(94). – P. 46-49. – EDN MIJHSE.
7. Арипова З. . (2023). ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ФИЛОСОФИИ В СОВРЕМЕННЫЙ ПЕРИОД. Международный бюллетень прикладной науки и технологий, 3(9), 460 –462. Получено с <https://researchcitations.com/index.php/ibast/article/view/2710>
8. Айсачев, А. (2021). Статистический анализ экономического развития сельского хозяйства на региональном уровне. Экономика и инновационные технологии, (4), 197–208. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11938
9. AA Aysachev, M Xonboboyeva. QISHLOQ XO'JALIGI MAXSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA ERISHISHNING BA'ZI MASALALARI. (2024). International Conference on Modern Science and Scientific Studies, 72-77. <https://econfseries.com/index.php/5/article/view/77>
10. Xolmirzayev , F. (2025). ANDIJON VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI . In Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil. <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2025-vol3-iss3-pp252-258>